

ASIA Asiakirjapyynnön käsittely kunnassa

KANTELU

Kantelija on 31.3.2012 oikeuskanslerille osoittamassaan kirjoituksessa arvostellut Urjalan kunnan hallintojohtaja A:n, kunnanjohtaja B:n sekä tilapäisen valiokunnan puheenjohtaja C:n menettelyä asiakirjapyynnön käsittelyssä.

SELVITYS

Urjalan kunnan selvitys on annettu 6.8.2012.

VASTINE

Kantelija on antanut vastineensa selvityksen johdosta.

RATKAISU

Kantelija on kirjoituksensa mukaan lähettänyt 31.5.2011 asiakirjapyynnön Urjalan kunnan tilapäiselle valiokunnalle. Pyynnössä kantelija on pyytänyt ”välittömästi luovuttamaan kaikki tilapäisen valiokunnan asiakirjat, jotka vaikuttavat häneen kohdistuvaan päätöksentekoon, mukaan lukien raportit, hyväksytyt kokouspöytäkirjat, lausuntopyyntöt sekä erinäiset selvitykset ja lausunnot”.

Tilapäinen valiokunta on vastannut asiakirjapyyntöön 1.6.2011 todeten, että tilapäinen valiokunta valmistelee valtuuston päätettäväksi tulevan tarkastuslautakunnan luottamusta koskevaa asiaa. Valiokunta on katsonut, että valmisteluaineisto ei ole julkista ennen kuin asian käsittely valtuustossa on päättynyt. Raportti on luovutettu vastauksen mukaan valtuuston käsiteltäväksi, jolloin valtuusto päättää asiakirjojen antamista. Valiokunta on lopuksi todennut, että kantelija voi saattaa asian valtuuston ratkaistavaksi.

Kantelija kertoo useissa sähköpostiviesteissään pyytäneensä täydennystä tähän vastaukseen ja luetteloa olemassa olevista asiakirjoista. Hän ei kertomansa mukaan ole saanut vastausta, pyytämäänsä luetteloa eikä valituskelpoista päätöstä. Kirjoituksen mukaan kantelijalle ehdotettiin kesäkuussa 2011 pyynnön käsittelyä valtuustossa. Kantelija oli vielä kysynyt, hoidetaanko asia viran puolesta vai viekö hän itse asian eteenpäin valtuustoon, mutta ei saanut tähän vastausta. Asiaa ei myöskään ole viety valtuuston käsiteltäväksi. Kantelija toteaa, että hänelle on toimitettu joitakin julkisia asiakirjoja, mutta hän ei ole edelleenkään saanut lainmukaista vastausta asiakirjapyyntöönsä. Kantelija on kirjoittanut myös kunnanjohtajalle, joka on vastannut hänelle 30.6.2011.

Urjalan kunta toteaa selvityksessään, että tilapäisen valiokunnan 1.6.2011 päivätyn kirjeen viimeinen lause kuuluu: ”Voitte saattaa asian valtuuston ratkaistavaksi”. Asia toistetaan hallintojohtaja A:n sähköpostiviestissä 8.6.2011. Kantelijan sähköpostiviestissä hallintojohtaja A:lle 8.6.2011 todetaan, että ”vaadin, että saan jo tämän samaisen asiakirjapyyntöni yhteydessä valituskelpoisen päätöksen asianomaiselta viranomaiselta. Ilmeisesti sinä virkasi puolesta hoidat tämän asian automaattisesti eteenpäin mitä pikimmin.”

Selvitykseen liitetyistä asiakirjoista ilmenee lisäksi, että hallintojohtaja A on 15.6.2011 päivättyssä sähköpostiviestissään kantelijalle todennut uudelleen, että asiakirja-aineistoa koskevan kielteisen luovutus päätöksen voi saattaa Urjalan kunnanvaltuuston ratkaistavaksi.

Kunta katsoo selvityksessään, etteivät kunnan virkamiehet ole menetelleet virheellisesti, ja että on tulkintakysymys, mitä kantelija on tarkoittanut. Kunnan selvityksen mukaan osapuolet eivät ole ymmärtäneet toistensa tarkoitusta.

Arviointi

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Mainittu perustuslain säännös ilmentää osaltaan hallinnossa muutoinkin noudatettavaa julkisuusperiaatetta.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) (julkisuuslaki) 1 §:n 1 momentin mukaan viranomaisten asiakirjat ovat julkisia, jollei julkisuuslaissa tai muussa laissa erikseen toisin säädetä.

Tiedon pyytämiseen ja antamiseen asiakirjasta sekä tiedon antamisesta päättämiseen sovelletaan muun muassa julkisuuslain 13 ja 14 §:ssä säädettyjä menettelytapoja. Lisäksi asiakirjapyyntöä koskevassa hallintomenettelyssä noudatetaan soveltuvin osin hallintolakia.

Julkisuuslain 13 §:n 1 momentin mukaan pyyntö saada tieto viranomaisen asiakirjan sisällöstä on yksilöitävä riittävästi siten, että viranomaisen voi selvittää, mitä asiakirjaa pyyntö koskee. Tiedon pyytäjää on diaarin ja muiden hakemistojen avulla avustettava yksilöimään asiakirja, josta hän haluaa tiedon.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Julkisuuslain 14 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on, jollei toisin säädetä. Lain 2 momentin mukaan tiedon asiakirjan sisällöstä antaa se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtäviensä vuoksi muuten kuuluu. Jos virkamies tai muu julkisuuslain 14 §:n 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on 14 §:n 3 momentin mukaan: 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy; 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi; 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Hallintolain (434/2003) 7 §:n mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Lain 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin.

Jos virkamies, jolle asiakirjapyyntö esitetään, katsoo, että asiakirja on salassa pidettävä eikä asiakirjapyyntöön voida suostua, hänen tulee menettellä julkisuuslain 14 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla. Kieltäytyessään antamasta pyydettyä tietoa hänen on ensinnäkin ilmoitettava kieltäytymisen syy. Lisäksi hänen on muun muassa annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi. Mikäli tiedon pyytjä on saattanut asiansa vireille kirjallisesti, virkamiehen tulee tiedustella pyytäjältä, haluaako tämä asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi. Julkisuuslakia koskevan hallituksen esityksen 14 §:n 3 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 30/1998 vp) todetaan, että 3 momentissa määritellään virkamiehen neuvontavelvoitteet silloin, kun hän kieltäytyy antamasta tietoa. Perusteluissa viitattiin tuolloin voimassa olleen hallintomenettelylain 4 §:n sääntökseen, jonka mukaan viranomaisen on tarpeen mukaan annettava neuvoja siitä, miten sen toimialaan kuuluva asia pannaan vireille. Perustelujen mukaan neuvontavelvollisuudella pyritään parantamaan tiedon pyytäjän mahdollisuuksia päästä oikeuksiinsa.

Tiedon pyytjä voi jo esittäessään asiakirjapyyntönsä esittää samalla vaatimuksen valituskelpoisen päätöksen saamisesta siinä tapauksessa, että pyydettyä tietoa ei anneta. Jos asiakirjaa ei anneta, asiakirjapyyntöön annetaan tällöin viranomaisen päätös, josta voidaan valittaa hallinto-oikeustuomiin.

Edellä julkisuuslain 13 ja 14 §:n sekä hallintolain 7 ja 8 §:n soveltamisesta ja tulkinnasta esittämäni perusteella katson, että Urjalan kunta menetteli virheellisesti, kun kantelijalta ei tiedusteltu sitä, haluaako tämä asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi. Hallintojohtaja A:n olisi tullut siirtää pyyntö Urjalan kunnanvaltuuston ratkaistavaksi viimeistään 8.6.2011, kun kantelijan kirjallisen valituskelpoisen päätöksen pyytämistä koskeva sähköposti saapui. Tämän jälkeen Urjalan kunnanvaltuusto olisi voinut ottaa asiakirjapyyntönsä julkisuuslain 14 §:n 1 momentin mukaisesti päätettäväkseen. Kantelijalle olisi tullut joko luovuttaa hänen pyytämänsä asiakirjat tai antaa kieltäytymisestä kirjallinen valituskelpoinen päätös.

Kantelija on pyytänyt myös asiakirjaluetteloa, jota hän ei ole missään vaiheessa saanut. Huomioon ottaen hallintolain mukainen viranomaisen neuvontavelvollisuus sekä julkisuuslain 13 §:n 1 momentin säännös velvollisuudesta avustaa tiedon pyytäjää yksilöimään asiakirja, katson, että kunnan niiden virkamiesten, jotka olivat tietoisia asiakirjapyyntöstä, olisi tullut pyrkiä kantelijan kanssa selvittämään ja yksilöimään ne asiakirjat, joista hän halusi tietoa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Saatan Urjalan kunnan tietoon edellä esittämäni käsityksen kunnan virheellisestä menettelystä julkisuuslain ja hallintolain soveltamisessa.

Kantelijan kirjoituksen liitteet palautetaan ohessa kantelijalle.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Risto Hiekkataipale

Esittelijäneuvos

Outi Kostama